

VERN OM LIVET

MENNESKEVERD NR 4 2015

Philip Willoch Syse i:

Suverene helter

side 12

● Barn ingen hindring
side 3

● Casper får støtte etter hatbrev
side 8

● Dødshjelp bryter med menneskeverdet
side 10

Menneskeverd

VERN OM LIVET

Medlemsblad utgitt av Menneskeverd
Nr 4, 2015

Generalsekretær og ansvarlig redaktør:
Liv Kjersti S. Thoresen
liv@menneskeverd.no

Redaktør:
Susanne Ward Ådlandsvik
susanne@menneskeverd.no

Adresse:
Storgaten 10 b, 0155 Oslo
22 34 09 00
post@menneskeverd.no
www.menneskeverd.no

Layout: Hilde Graatrud MacDesign
Forsidefoto: Espen Solli, TV2

Gaver til Menneskeverd:
3000.15.51228

Menneskeverds styre:
Svein Granerud, styreleder
Elisabeth Løland, nestleder
Tore N. Forset, styremedlem
Magne Supphellen, styremedlem
Grete Yksnøy Martinsen, styremedlem
Kirsten Grindheim Stenevik, styremedlem
Haavar Simon Nilsen, styremedlem
Bjarne Vikingstad, 1.vara
Gunnhild Hals, 2. vara

Rådgivende utvalg:
Faglig etisk, pedagogisk og markedsutvalg

Opplag:
10.000

Menneskeverd er Norges eneste livsvern-organisasjon og jobber for å fremme livsrett, likeverd og livshjelp. Vi vil synliggjøre verdien av ethvert menneskeliv; Fra før vi er født, ved nedsatt funksjonsevne og ved livets avslutning.

Menneskeverd har to hovedroller: For det første vil vi gjennom aktiv formidling bygge kunnskap og holdninger og motivere til innsats for menneskeverdet. Dermed vil vi være et kompetansesenter for dem som søker kunnskap om våre temaer.

Menneskeverd bygger sitt arbeid både på det kristne menneskesynet og på Lejune-erklæringen som begge sier at alle menneskeliv er like mye verdt.

Synspunkt som kommer til uttrykk i Vern om Livets artikler og reportasjer står for forfatterens/ intervjuobjektets egen regning. Menneskeverds meninger kommer til uttrykk gjennom lederen og kommentarer skrevet av personer i Menneskeverds stab.

Vern om Livet arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk.

ISSN: 0333-158X

VERN OM LIVET NR 4 2015

Mange muligheter som unge foreldre

Dersom du tenker at det å få barn i ung alder er det samme som å måtte skrinlegge alle sine drømmer, tar du feil. Ungdomstiden bør så absolutt ikke bli kjedelig selv om man er alene med et barn. I dette bladet kan du blant annet lese om unge aleneforeldre som går på folkehøyskole. På nystartede Kristiansand Folkehøyskole tilbyr de linjen «Barn og oppvekst», spesielt tilrettelagt for foreldre med barn.

Vi heier veldig på alle slike gode tiltak. Det handler om å hjelpe unge mødre og fedre til å se muligheter. Ikke minst når de står der og oppdager at de er blitt gravide og det ikke var planlagt. Det opprører meg å høre at mange unge jenter opplever kritikk dersom de velger å bære fram barnet sitt. Som jordmor er det naturlig for meg å si: «Gratulerer, hvordan kan vi støtte deg så dere får en best mulig start?». En graviditet som ikke var planlagt, kan likevel bli et veldig ønsket barn. Vi må hjelpe unge kvinner til å se muligheter, livet er ikke over fordi om du er ung mamma.

Statistikken for svangerskapsavbrudd viser at abortraten er høyest hos kvinner i aldersgruppen 20 til 24 år. Dette kan skyldes at flere par velger å utsette det å bli foreldre til senere i livet, når utdanning og jobb er på plass. Her spiller velferdspolitikken en avgjørende rolle. I hvilken grad samfunnet legger til rette for stønadsordninger, permisjoner og barnehage tilbud, gjenspeiler hvilke muligheter unge kvinner opplever at de har i forhold til å bære fram et barn.

Det er et paradoks at kvinner velger å utsette det å få barn når man i første halvdel av 20-årene, biologisk sett, er best egnet til å få barn.

Lege og forsker Anne Eskild uttaler ofte at morsrollen bør styrkes og oppgraderes. Vi støtter dette og mener at det må etableres ny oppfatning av at det er positivt å være ung mor i samfunnet vårt. Kan man sammen med gode tiltak som økt engangstønning og bedre studenthelsetjenester, knytte økt status til morsrollen, kan man med fordel snu en trend som tilsier at du bør vente med barn inntil «alt er på plass».

Liv Kjersti S. Thoresen
Generalsekretær

Menneskeverds stab

Helene Pederstad Øien
Informasjonskonsulent

Susanne Ward Ådlandsvik
Informasjonskonsulent

Elisabeth Qvale Hovland
Ungdomskonsulent

Bjarne Fevang
Administrasjonsleder

Audun Rensel
Markeds- og administrasjonskonsulent

Anne Kari Sorknes
Administrasjonssekretær

Henry Grindheim
Regnskapsansvarlig

ingen hindring

Har du fått barn i ung alder og tror drømmen om å gå på folkehøyskole må legges på hylla? Tro om igjen! På Kristiansand Folkehøyskole tilbyr de linjen «Barn og oppvekst», spesielt tilrettelagt for foreldre med barn.

Tekst/foto: **Susanne Ward Ådlandsvik**

En båt tøffer utover mot Kristiansands skjærgård, lastet med folkehøyskoleelever som skal dra opp hummerteiner. En annen gjeng forbereder en seilas til Danmark tidlig neste morgen. Og to stipendiater sneker hønsehus. Snart skal alle elevene få hver sin høne å passe på her i dette sørlandsparadisiet, idyllisk beliggende rett ved sjøen på Dvergsnestangen.

Kunne ikke si nei

I en hjemmekoselig, hvitmalt villa møter Vern om Livet fire elever som går på den nystartede folkehøyskolen dette skoleåret. Gerrie, Helene, Isabel og Sofie har valgt linjen «Barn og oppvekst», og det eneste som skiller dem fra de andre elevene,

er at de har aleneomsorg for hvert sitt barn som er med dem på skolen.

De fire har hver sin leilighet, og barna er i barnehagen mens foreldrene har undervisning og annet opplegg på folkehøyskolen. Skal de noe om kvelden, har de tilbud om barnevakt fra skolens stipendiater eller andre elever. Men hva gjorde at de valgte denne linjen?

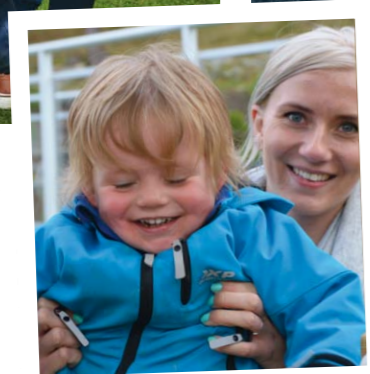
– Jeg har vært gjennom vanskelige ting og trengte å gjøre noe annet. Jeg hadde aldri trodd jeg skulle få mulighet til å gå på folkehøyskole etter at jeg fikk barn, men ble kjempeglad da jeg skjønnte at det fantes en folkehøyskole hvor jeg kunne ha med meg Niklas (3), forteller Isabel.

Under: – Jeg hadde aldri trodd jeg skulle få mulighet til å gå på folkehøyskole etter at jeg fikk barn, sier Isabel, mammaen til Niklas (3).

Sofie var 18 år da hun ble mamma. Nå går hun og sønnen Arne Kornelius (2 ½) på folkehøyskole.

Ett av målene med linjen er å trygge elevene i foreldrerollen

– Jeg har også vært gjennom en del og ville gjerne komme bort litt, forteller Sofie, som var 18 år da hun fikk sønnen Arne Kornelius (2 1/2).

Helene og datteren Pernille (3) begynte på folkehøyskolen et par uker inn i skoleåret.

– Jeg så NRK-reportasjen om Isabel og Niklas som ligger på skolens hjemmeside, og fant ut at dette kunne være et fint tilbud for Pernille og meg, forteller Helene.

Gerrie, som er eneste hane i kurven, var skeptisk da han hørte om skolen og linjetilbudet første gang.

– Men da jeg kom ned hit på besøk, så stedet og møtte de ansatte, så visste jeg at dette var noe jeg ikke kunne si nei til, forteller han.

Barna som er med foreldrene sine på folkehøyskole, har en flott lekeplass å boltre seg på. Fra venstre Isabel, Niklas, Pernille, Vilde, Gerrie, Arne Kornelius og Sofie.

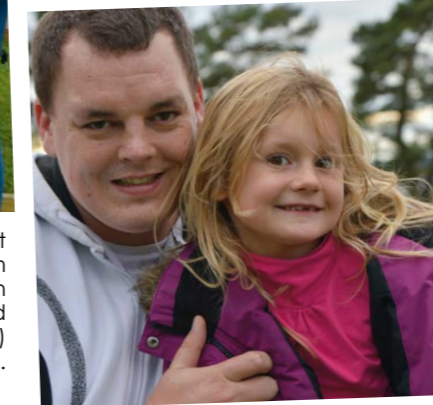
Det er fint å ha noen å dele erfaringer med rundt det å være alene med omsorgen for barn, mener Gerrie, Sofie og Isabel. Vilde i bakgrunnen.

– Jeg er blitt mye mer sosial etter at jeg begynte her, forteller Gerrie, som er en av fire aleneforeldre på linjen «Barn og oppvekst» ved Kristiansand folkehøyskole. Datteren Vilde (6) trives også.

Foto: Kristiansand Folkehøyskole

Kristiansand Folkehøyskole startet opp i august i år. Skolen har om lag 50 elever dette skoleåret og tilbyr ni ulike linjevalg og 18 valgfag. Som eneste folkehøyskole i landet har de også et linjevalg som er spesielt tilrettelagt for foreldre med barn. Folkehøyskolen ligger på Dvergsnestangen i Kristiansand og benytter lokalene til Kristiansand Feriester. Les mer på www.kristiansand.fhs.no

Veileder hverandre

Rektor Tor Inge Askeland forteller at de har jobbet i mange år med å realisere planene om en folkehøyskole med egen linje for aleneforeldre.

– Man går ofte glipp av en del ting hvis man får barn i ung alder, så vi ønsket å tilby aleneforeldre et år på folkehøyskole, tilrettelagt for at man kan ha med seg barn, forteller han.

Linjeleder Gudrun Thomassen er svært fornøyd med foreldregjengen.

– Det er en flott gjeng som begynner å bli godt kjent, og barna har også funnet hverandre. Vi ser at elevene er fornøyd og trives. De tar stadig nye skritt og blir utfordret på en god måte. De fungerer også som ressurser for hverandre og veileder hverandre. Ett av målene

med linjen er å trygge elevene i foreldrerollen, og vi har blant annet fokus på og undervisning om barneoppdragelse, barns utvikling, lekens betydning og grensesetting, forteller hun.

Felles utfordringer

Selv om alle de fire har forskjellig bakgrunn og ulike historier i bagasjen, har de mye til felles fordi de har eneomsorg for barna sine.

– Det er mange felles utfordringer. Vi vet hvordan det er å føle seg alene om ansvaret, og ekstra alene når barna er syke. Vi vet hvor slitsomt det er å skulle oppdra et barn helt alene, og det er vanskelig å få barna til å forstå at den andre forelderen ikke er der, sier Isabel.

De andre nikker samtykkende og legger til at når man er alene, har man ingen å spille på om ettermiddagen. Derfor er det ekstra godt å være på folkehøyskolen, hvor de har hverandre å spille på, og hvor de også har tilgang til

mange villige barnevakter.

– Jeg føler jeg har mer energi nå enn jeg hadde da det bare var meg og Vilde, forteller Gerrie.

Før han begynte på Kristiansand folkehøyskole, sto han litt stille i livet og hadde behov for å komme et skritt videre.

– Jeg isolerte meg en del og synes det var vanskelig å aktivisere både meg selv og Vilde. Nå opplever jeg at det ikke er så skummelt å rekke ut hånden, og jeg stoler mer på andre mennesker enn jeg gjorde før, sier Gerrie, som også har fått ny motivasjon til videre studier.

– Jeg har lyst å ta utdanning som barne- og ungdomsarbeider, det tror jeg er et givende arbeid, sier han.

Isabel tror det er en del mennesker som ser ned på aleneforeldre.

– Da er det bra å vise at vi kan klare å være alene med barn og få det til, vi også. Og de som dømmes, vet ikke grunnen til at vi er alene, sier hun. ●

En viktig samtale om vår autonomi

Aktiv dødshjelp var spørsmålet som preget de fleste innleggene under samtalekvelden i midten av oktober.

I midten av oktober arrangerte Menneskeverd samtalekveld på Litteraturhuset i Oslo. Da stilte vi spørsmålet: Vil flere valg føre til større frihet?

Tekst: **Helene Pederstad Øien** Foto: **Susanne Ward Ådlandsvik**

Tre dyktige innledere belyste temaet autonomi og valgfrihet fra hver sin kant. Først ut var Pål Gulbrandsen, professor i helsetjenesteforskning. Han gav oss et innblikk i forholdet mellom pasient og lege, og hevdet at den autonome pasient bare er en illusjon.

– Vi er ikke født frie, slik det står i menneskerettighetene, vi er født bundet – av vårt fødested, vår kropp og vår dødelighet, forklarte Gulbrandsen. Han la vekt på at mennesket, spesielt når det er tyngt

av sykdom og lidelse, gir noe av autonomien sin over til legen, og at man derfor sjelden er autonom alene: «Jeg føler meg mer autonom når jeg blir støttet av andre». Dette er en fantastisk paradoksalt setning om hva autonomi egentlig er, sa han.

Brannfakler

Deretter fikk vi en utfordrende appell om frihet fra venstrepolitiker og liberaler Sveinung Rotevatn. Under tittelen «Frihet – den største og høyeste livsbetingelse», forklar-

te han at frihet er en forutsetning for alt som gjør livet verdt å leve. Han definerer autonomi som autoriteten til å bestemme over eget liv og sfære, og mener den er uløselig knyttet til menneskeverdet. Som liberaler mener han likevel at autonomi, så vel som frihet, må stoppe der den kommer i konflikt med andres autonomi. Så argumenterte han for sitt syn på abort, fosterdiagnostikk og aktiv dødshjelp.

– Nå har du gitt salen mange brannfakler, kommenterte generalsekretær Liv

Kjersti S. Thoresen før hun introduserte kveldens siste innleder.

Autonomifellene

Sist ut var Sølvi Marie Risøy, som tok sin doktorgrad i 2010 med avhandlingen «Sårbar, suveren og ansvarlig – Kvinners fortellinger om fosterdiagnostikk og selektiv abort». Hun hevder at når et system skal beskytte pasientenes eller andre menneskers autonomi, følger det alltid med utilsiktede konsekvenser som hun kaller for «autonomifellene». Basert på sin doktorgrad forklarte hun hvordan en kvinne som får tilbud om fosterdiagnostikk, havner i disse autonomifellene der hun i et filsynelatende «verdinøytralt» system er både sårbar, suveren og ansvarlig for valget som blir tatt.

Engasjement

Den påfølgende samtalen mellom innlederne ble ledet av generalsekretæren og Morten Magelssen, som leder Menneskeverds faglig etiske utvalg.

Det manglet ikke på engasjement da det ble åpnet for spørsmål fra salen, og aktiv dødshjelp var spørsmålet som preget de fleste innleggene.

Generalsekretær Liv Kjersti S. Thoresen var svært fornøyd med samtalekvelden.

– Dette har vært en svært viktig samtale, og jeg håper publikum tar med seg nye tanker og begrunnelser rundt disse etiske utfordringene inn i studier, arbeid og hverdagssituasjoner. Hvordan vi møter mennesker når de er som mest sårbare spiller en stor rolle i deres valg situasjon. Vi behøver derfor å bekrefte hverandres menneskeverd, spesielt når vi ikke selv klarer å kjenne på den iboende verdien vi har, sa hun avslutningsvis. ●

Sagt om menneskeverd:

«Jeg reagerer på at noen andre skal definere hva som er et verdig liv. Jeg mener at mitt liv er verdig. Jeg mener at mitt liv er verdt å leve (...) Hver gang en lege setter en slutt dato på et menneskeliv, er det litt som om meteorologen skal prøve å forklare været for neste uke. En kan ta feil.

– Forstår du at folk tar abort fordi de er redde for ansvaret det medfører å få et barn i din situasjon?

– Ja, det forstår jeg. Og det er der jeg mener at vi som en norsk velferdsstat bør ha ordninger som er gode nok, slik at folk kan slippe å ta abort på bakgrunn av den frykten. Vi er mange som er enige om at vi skal ha et samfunn for alle, men når prislappen kommer, er ikke alle like enige.

Ola Schrøder Røyset (22) til NRK Kveldsnytt 21/8-2015. Røyset har sykdommen spinal muskeltrof og sitter i rullestol.

«Fosterdiagnostikk er et godt redskap for de foreldrene som på forhånd er sikre på at de vil velge bort barnet hvis det har misdannelser eller kromosomfeil som Downs syndrom. Det kan også være med på å forberede de svært få foreldre som vil ha barn under alle omstendigheter. Men for par som oss, som ikke på forhånd har tatt stilling, skaper fosterdiagnostikken en dobbeltmoralisk situasjon. Ansvaret for hva man vil vite om sitt kommende barn og hvordan man vil handle skyves over på foreldrene.»

Signe Damkjær i Kristeligt Dagblad

– Hvor tenker du at det trykkes hardest på nå når det gjelder menneskeverd?

– La meg trekke fram to ting. Det første er debatten om Downs syndrom, tidlig ultralyd og fosterdiagnostikk. På det området har vi løpt fra vår egen refleksjon om hva som er riktig å gjøre.

Sindre Skeie, kommunikasjonsjef ved Diakonhjemmet og forfatter av boken «Petra og Laurentius» nylig er gitt ut på IKO-forlaget til Dagen, 11. september 2015

– Det blir ikke sånn som dere tror, men det betyr ikke nødvendigvis at det blir noe dårligere, sa jordmoren på sykehuset til Elisabeth Ziegler da hun fikk en datter med Downs syndrom. – Og det hadde hun helt rett i, forteller Elisabeth. Datteren Emilie er denne høsten en av deltakerne i TV2-serien «Suverene helter».

«Jeg skjønner jo også at debatten om aktiv dødshjelp blusser opp. For når man ikke får et verdig liv, men føler seg engstelig og alene, så er det dem som føler at livet ikke lenger er verdt å leve. Det er trist og et ordentlig tilbakeslag.»

Geir Lippestad til Her og Nå, september 2015

«Menneskeverdet er medfødt. Det er et arvestoff som bor inne i cellekjernene dine, til du dør – uavhengig av helse, styrke, makt. Velferdsstatens grunnlov er at menneskeverdet er uten grenser og brøk. Likeverd betyr at vi ikke skal rangere mennesket etter pigmentceller, guder, seksualitet, kjønn, alder, penger, evner, krefter. Derfor må vi skape og dele: Verdighet = likeverd = sosialdemokratiets basic instinct.»

Per Fugelli til Dagsavisen, 2. oktober 2015

Sølvi Marie Risøy mener at kvinner som får tilbud om fosterdiagnostikk, havner i en såkalt «autonomifelle».

Pål Gulbrandsen hevdet at den autonome pasienten er en illusjon.

Sveinung Rotevatn mener at autonomi er uløselig knyttet til menneskeverdet.

Enorm støtte etter hatbrev

Familien Frøsaker Sørli fikk hatbrev i posten fordi sønnen Casper (9) har Downs syndrom og autisme. «Send mongoen på spesialskole» var litt av budskapet fra den anonyme brevskriveren. Nå har politiet henlagt saken.

Tekst og foto: **Brita Skogly Kraglund**

– Vi kommer seirende ut av dette på grunn av alt det positive som har skjedd i etterkant. Støtten fra lokalsamfunn, ja fra hele Norge, har vært enorm, blant annet med støttegrupper på Facebook, forteller Monica Frøsaker, Caspers mamma.

Hun har tatt med seg Casper, lillebror Sander og familiens siste anskaffelse, valpen Harley, til Gjøvik. Casper skal fjerne gipsen etter at han noen uker tidligere falt ned fra et tre og brakk armen.

Inne på sykehusets behandlingsrom blir de tatt imot av en hyggelig sykepleier som gir pasienten den tiden han trenger for å bli trygg. Etter at gipsen er fjernet, kikker Casper undrende på

armen før han følger med til røntgenavdelingen. Mor og Sander passer på så han ikke løper sin vei. Han er nemlig lett på foten og finner stadig noe han vil utforske.

Hjemme i Ulnes i Nord-Aurdal går Casper i 4. klasse sammen med bygdas jevnaldrende. Miljøet er godt tilrettelagt slik at han sammen med sin assistent bruker mye tid på et eget rom med glassvegger innenfor det vanlige klasserommet.

– Hva gjør han på skolen?

– Han lærer dagligdagse ting, som å handle og lage mat på kjøkkenet. Dit får han invitere andre elever. Dessuten er han sjef

Casper synes det er spennende med familiens nye Harley. Det synes mamma Monica Frøsaker også.

Faksimile fra forrige nummer av Vern om Livet.

for å hente og dele ut skolemilk. Han er populær på skolen. «Alle» vil være sammen med Casper. Men for oss er det viktig at han ikke bare blir en maskot. Han må lære at han ikke skal klemme alle, for eksempel.

Det var et stort sjokk for familien da det etter fødselen ble klart at den lille hadde Downs syndrom. De reagerte litt ulikt.

– Det ble ikke oppdaget i svangerskapet. Jeg ville uansett beholdt ham, sier moren.

Hun følte straks trang til å beskytte ham. Det samme gjorde storesøster – da og nå. Derfor gjør det siste årets hendelser ekstra vondt for henne.

– Hva skjedde?

– I februar fant vi et brev med meget stygt innhold i postkassa vår. Brevskriveren lurte på hvor mye vår familie koster samfunnet. Brevet var tydeligvis skrevet av en som kjenner meg og min historie, for det var ganske detaljrikt. Det var vondt å lese.

Frøsaker, som er ansatt i politiet, anmeldte saken.

Da familien kom hjem fra setra i sommer, lå et nytt brev i postkassa.

– Vi var forsiktige med å åpne, for å kunne spore fingeravtrykk. I brevet sto det blant mye annet: «Slike som dere skulle ikke hatt onger. Send mongoen på spesialskole. Det er der han hører hjemme», refererer Frøsaker.

Familien valgte en åpen linje. De anmeldte forholdet, og la deler av innholdet ut på Facebook. Noen la meldingen ut på Twitter.

Reaksjonene lot ikke vente på seg.

– Mediestormen ville ingen ende ta. Jeg dro fra studio til studio. Ikke minst var det fint å møte statsminister Erna Solberg i Dagsnytt 18 og Dagsrevyen. Hun er et varmt menneske som engasjerte seg i saken, og det betød mye for oss.

En ting var media. Like viktig var reaksjonene fra lokalsamfunnet.

– Hvordan opplevde dere støtten derfra?

– Det var enormt. Heldigvis er det få som har slike holdninger som brevskriveren har. Brevet sier mest om den personen. De andre har gitt oss massiv støtte.

Det gjelder ikke minst foreldrene i klassen til Casper. De kom med blomster, sjokolade og Caspers favorittpotetgull Elias.

Hele Norge støtter Casper!

Foto: Privat

Da familien Frøsaker mottok nok et hatbrev rettet mot sønnen Casper (9) fordi han har Downs syndrom, bestemte de seg for å ta et oppgjør med mobbingen. Etter at moren til Casper la ut hele brevet på Facebook, møtte hun og familien massiv respons fra Norges befolk-

ning. Flere ringte og fortalte at de hadde opplevd noe lignende, mens andre ønsket bare å vise sin støtte til familien. En Facebook-gruppe ble opprettet mot mobbing og diskriminering, og på bare én uke hadde over 90 000 mennesker blitt med i gruppen.

– Vi har skrevet at vi ikke mistenkeliggjør noen i klassen eller foreldrene der. Når jeg er ute i nærmiljøet, får jeg mange klemmer og støtteerklæringer.

Både små og store har fått med seg hendelsen.

– Hva sier politiet?

– Det finnes ikke mange slike anmeldelser. Flere har ringt meg og sier de ikke tør anmelde fordi de synes det er flaut. Men vi ønsker å synliggjøre dette. Nå er anmeldelsen henlagt fordi de ikke har funnet fram til brevskriveren.

– Har det blitt gjort noen konkrete tiltak mot mobbing i etterkant av det som skjedde?

– Nei, ikke annet enn at skolen har tatt det opp på en foreldresamling der det er gjort klart at det er nulltoleranse mot mobbing. I tillegg skal vi ha foreldremøte der vi henter inn en ekstern ekspert på mobbing.

– Har dere opplevd en holdningsendring?

– Samfunnet har våknet opp litt. Og de vil verne om sine egne. Det var veldig mye snakk om at dette skjedde i trygge Valdres.

– Brevsenderen ber dere sende Casper på spesialskole.

Har dere vært inne på den tanken?

Svaret kommer raskt og kontant.

– Det er helt uaktuelt. Det finnes ikke slike skoler der vi bor, og hadde det vært det, ville vi fortsatt valgt integrering.

– Hva forventer du at han skal lære på skolen?

– Dagligdagse ting. Casper kommer aldri til å bli romfartsforsker. Dessuten lærer de andre elevene mye om hvor ulike mennesker er ved å være sammen med ham. Det er også viktig.

– Hva ville du skrevet i et svar til brevskriveren?

– Jeg lurer på hva galt vi har gjort. Og jeg kunne gjerne invitert vedkommende hjem til oss et døgn så han/hun får se hvor krevende hverdagene våre er, avslutter Monica Frøsaker før hun får samlet troppene for å kjøre tilbake til hjembygda. ●

Dødshjelp bryter med menneskeverdet

Aktiv dødshjelp diskuteres i mange land hvor dette er forbudt, inkludert i Norge. Det er en trygghet at vi har en legestand som tydelig er imot en legalisering, men overlege Morten Horn mener det er viktig å følge med på den internasjonale dødshjelp-trenden.

Tekst: **Helene Pederstad Øien**

I september i år stemte det britiske parlamentet ned et lovfor-slag om å innføre legeassistert selvmord i Storbritannia. 330 stemmer imot og 188 stemmer for. Morten Horn er overlege i nevrologi ved Oslo Universitetssykehus. Han er en av Norges mest aktive debattanter mot legalisering av dødshjelp og følger nøye med på utviklingen av dødshjelp i andre land. Han mener at avstemningen i Storbritannia viser at når lovfor-slag om aktiv dødshjelp gjennomgår en seriøs parlamentarisk behandling, så vil det gjerne avdekkes alvorlige svakheter og mangler ved forslagene.

– Svakhetene handler ikke om hvorvidt det er eller ikke er «moralisk riktig» å innføre aktiv dødshjelp, utdyper Horn. – Det går i stedet på de viktige spørsmålene: Hvordan skal det avgrenses? Hvordan skal det reguleres? Hvordan skal det kontrolleres? Hva vil effekten være, på sårbare individer, og på helsevesenet og samfunnet som helhet? Han mener at måten britene har behandlet loven på, viser at en slik dramatisk lov-endring må tas på alvor. Dette sender et viktig signal til andre land som vurderer dødshjelp. Dessverre finnes det også eksempler på at lovendringer ikke blir behandlet slik de burde.

En ubrukelig modell

I den amerikanske delstaten Oregon kan en pasient be om legeassistert selvmord dersom vedkommende har en uhelbredelig sykdom og mindre enn seks måneder igjen å leve. De samme kriteriene skulle gjelde i loven som ble nedstemt i det britiske parlamentet. Horn mener at denne modellen er et eksempel på hvor vanskelig det er å avgrense og regulere dødshjelp.

– Oregonmodellen gir en slags avgrensning i form av kravet om seks måneders levetid, men problemet er at det er bortimot umulig for leger å prognostisere levetid i dette tidsperspektivet. Det blir i stor grad opp til legens skjønn om pasienten skal falle innenfor eller utenfor lovens krav, forklarer overlegen.

Videre påpeker han at modellen krever at pasientene skal være beslutningskompetente, men den gir myndighetene svært liten mulighet til kontroll av legens praksis, og kan på den måten ikke sikre at dette kravet er oppfylt. – Modellen er rett og slett ubrukelig, mener debattanten.

California får dødshjelp

I California vedtok de denne høsten en lov for legeassistert selvmord basert på Oregonmodellen. Prosessen fram til en lovendring mener Horn er inspirert av dødsfallet til Brittany Maynard, en 29 år gammel kvinne fra California. Hun ble diagnostisert med en uhelbredelig kreftsvulst og flyttet til Oregon, der hun fikk legeassistert selvmord 1. november i fjor. En organisasjon som kjemper for legalisering av dødshjelp i California, brukte Maynard som frontfigur, blant annet fordi hun var ung og pen.

– De framhevet at Maynard var en så vital og selvstendig kvinne at det ikke var mulig for henne å leve med sykdom og funksjonstap, forklarer Horn. – Dét kan selvsagt stemme for hennes del, men vår erfaring som helsearbeidere er jo at mange som rammes av alvorlig sykdom, endrer perspektiv og finner nye sider ved livet som gir det mening og verdi. Det er synd at dette ikke kom klarere fram i legaliseringsdebatten i California, mener overlegen.

– Det krever oppofrelse, fra pårørende og samfunn, dersom vi skal hjelpe gamle og syke til å oppnå verdighet også mot livets slutt, sier overlege Morten Horn. (Foto: Privat)

– På hvilken måte påvirket hennes dødsfall denne lovendringen?

– I parlamentsbehandlingen dominerte personlige historier fra lovgivere som hadde mistet sine kjære, ofte i smertefulle dødsleier. Det paradoksale var at Maynard aldri kom dithen at hun led uutholdelig ved livets slutt. Snare tvert imot, men hun tok sitt liv for å unngå den skjebnen som skrekkehistoriene forberedte henne på, og som lovgiverne fortalte om, forklarer Horn. Han mener at det også er en mangel ved lovendringen at de ikke var mer oppdatert på de mulighetene som faktisk finnes i dag for å lindre symptomer, og skape bedre dødsleier enn det som før var mulig.

Eldre opplever seg som en byrde

Smerte og lidelse er ofte det argumentet som brukes for dødshjelp, men en årlig rapport fra Oregon viser at kun 24 prosent oppgir smerter eller frykt for smerter som årsak til dødsønsket. I stedet bunner det i mer «eksistensielle smerter» som frykt for tap av selvstendighet, tap av livskvalitet og tap av verdighet. I tillegg oppgir hele 40 prosent at de føler seg som en byrde for familie og venner.

– Problemet er jo at dette på et vis er sant, mener Horn. – Vi er en byrde for våre omgivelser når vi blir syke og gamle. Det krever oppofrelse, fra pårørende og samfunn, dersom vi skal hjelpe gamle og syke til å oppnå verdighet også mot livets slutt, forklarer han.

Nederland fremmet nylig et lovendringsforslag som gikk ut på å tilby dødshjelp til alle over sytti år. Selv om forslaget ble nedstemt, kan det vitne om et utpreget syn på eldre og syke som ubrukelige og verdiløse.

HVA ER AKTIV DØDSHJELP?

- Eutanasi: En leges intenderte (tilsiktede) drap på en pasient ved å injisere medikamenter, på personens frivillige og kompetente forespørsel.
- Legeassistert selvmord: En leges intenderte (tilsiktede) hjelp til en person i dennes selvmord, ved å skaffe til veie medikamenter som vedkommende kan innta selv, på personens frivillige og kompetente forespørsel.

DETTE ER IKKE AKTIV DØDSHJELP:

- Ikke-frivillige og ufrivillige medisinske drap: Ikke-frivillig: Pasienter som ikke er kompetente (senildemente, nyfødte), og dermed ikke kan spørre om eutanasi. Ufrivillig: Pasienter som er kompetente, men som ikke har spurt om eutanasi.
- Behandlingsbegrensning: Å avslutte eller unnlate å starte opp nytteløs behandling. Dette er ikke eutanasi. Pasientrettighetsloven § 4-9 sier at «En døende pasient har rett til å motsette seg livsforlengende behandling».

– Kanskje også jeg, om tjue år, vil ha endret meg så det faller naturlig for meg å tenke slik når jeg nærmer meg sytti. Men det strider fundamentalt med mitt syn på livet, på menneskeverdet, og jeg ønsker å kjempe imot at et slikt menneskesyn skal få lov til å bli legitimt og styrende i samfunnet vårt, sier Horn.

En verdig avslutning på livet

I møte med mange pasienter nær livets slutt har Horn gjort seg opp noen tanker om hva han mener er en verdig avslutning på livet: – For meg er en verdig livsavslutning at det er en form for ro og omsorg rundt den døende. At man har, om ikke forsonet seg, så i hvert fall innsett at døden står for døren, og at de som står rundt, gjør det de kan for å trøste, trygge og lindre, sier overlegen.

– Jeg tror også det bidrar til verdighet i dødsomsorgen at leger, sykepleiere og annet helsepersonell er til stede, og viser at de tar pasienten og hennes behov på alvor, selv om man har innsett at pasienten vil dø, legger han til.

– Hva mener du er det aller viktigste argumentet mot dødshjelp?

– Det aller viktigste argumentet for meg er at det ville bryte med mitt syn på menneskeverdet. Jeg kan se for meg at det ville være barmhjertig å hjelpe et lidende menneske med å ta sitt liv på en skånsom måte. Men jeg kan ikke gå med på at vi som samfunn skal legalisere, og normalisere, at leger vurderer pasienter og beslutter hvem som skal få ta sitt liv. Det strider mot legerollen, og det strider mot mitt syn om at alle mennesker har den samme verdi, uavhengig av funksjonsnivå og helsestatus, avslutter Horn. ●

Suverene

Philip

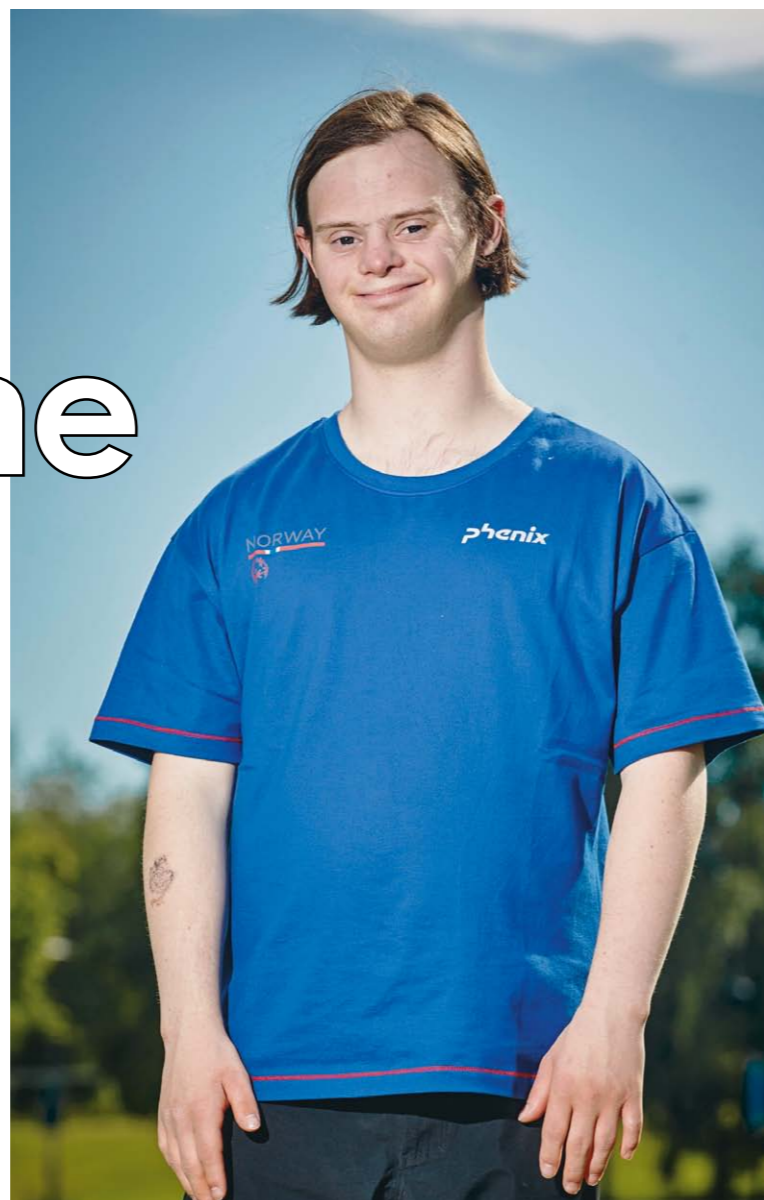

Foto: Erik Førde

Philip Willoch Syse er en av ni idrettsutøvere som vi denne høsten har kunnet møte i dokumentarserien «Suverene helten» på TV2. Serien følger idrettsutøverne mot Special Olympics i Los Angeles sommeren 2015.

Tekst: **Susanne Ward Ådlandsvik**

– Det var gøy å være med, sier Philip, som tar høstens medieeksponering med stor ro.

Vern om Livet møter Philip og mamma Cecilie hjemme på Snarøya i Bærum. Etter at Philip begynte å kjøpe klærne sine selv, går han mest i caps, hettegenser og bukser som sagger. Men mye av tiden er det treningstøy som gjelder. I sommerhalvåret padler han kajakk, og i vinterhalvåret kjører han slalåm. Han har konkurrert i begge idrettsgrener i Special Olympics, og er et levende eksempel på at Downs syndrom med rette kan kalles «Mulighetenes syndrom».

To statsministre

Begge bestefedrene til Philip har vært statsministre i Norge. Morfar Kåre Willoch fra 1981 til 1986 og farfar Jan P. Syse fra 1989 til 1990. Nå er det bare morfar som fortsatt lever, og i en

av episodene blir Philip spurt om han er nervøs før konkurranser. Da svarer han at nei, det blir han ikke. For «Bestefar sier at det går bra.»

Og bra har det gått for 23-åringen fra Bærum. Under Special Olympics i Los Angeles i sommer kom han på andreplass. Da han kjørte slalåm i vinterlekene i Sør-Korea for to år siden, kom han på tredje plass. Nå er det bare gull som gjenstår. Det kan det være en mulighet for i vinterlekene i Østerrike om to år.

– Jeg gleder meg til å være med på det, sier Philip, som innrømmer at det er mye trening som ligger bak de gode idrettsprestasjonene.

Dokumentarserien «Suverene helten» har fått gode anmeldelser. Aftenposten skriver følgende om serien, og gir den terningkast fem:

«Den handler ikke om våre feirede stjerner på skilandslaget,

men om ni usedvanlige idrettsutøvere som med et annerledes utgangspunkt enn de fleste av oss, sprenger grenser og gleder seg hemningsløst over det de får til.»

Alene på Manhattan

Ved kjøkkenbordet hjemme på Snarøya viser Philip frem årboken fra Risøy Folkehøyskole. Her gikk han forrige skoleår og stortrivdes.

– Vi dro på tur til New York, forteller han. Og han snakker spesielt varmt om de to stipendiatene Henrik og Kristin.

– Du ble jo borte fra de andre midt på Manhattan, men det visste jeg heldigvis ikke før du hadde kommet til rette igjen, sier mamma Cecilie.

Hun var med ham på turen til Los Angeles i sommer og heiet ham fram mot andreklassen.

– Det var en stor opplevelse å være der, forteller hun.

Sikter mot gull

Philip er glad i mennesker og kommer lett i kontakt med andre. På flyet til USA i sommer gikk han rundt og pratet med de andre passasjerene. Han er også veldig familiekjær. Hos mamma er han enebarn, men når han er hos pappa, har han to yngre brødre.

– Hva liker du å gjøre når du ikke trener?

– Jeg liker å gå på tur. Og se på filmer og serier på iPaden, forteller han.

Gamle episoder av «Borettslaget» er en favoritt, og han ramser opp de ulike karakterene i Robert Stoltenbergs skikkelse. Mister Bean er han også glad i, og snart skal han på teater og se Mary Poppins.

Deretter sikter han mot gull – i Special Olympics World Winter Games i Østerrike i 2017. ●

Philip (nr. to bakerst fra høyre) er en av ni idrettsutøvere som denne høsten har deltatt i TV2-serien «Suverene helten». (Foto: Espen Solli, TV2)

Philip Willoch Syse fra Bærum Kajakkklubb kom på andreplass da han i sommer konkurrerte i Special Olympics i Los Angeles. (Foto: Karl Filip Singdahlsen, NIF)

Foto: Karine Skagestad

Ønsker du besøk av ungdomskonsulent Elisabeth Hovland? Send epost til elisabeth@menneskeverd.no

Viktig holdningsarbeid

Jeg er så heldig å ha en jobb der jeg reiser rundt i hele landet og underviser ungdom. Dette gjør at jeg får anledning til å møte mange flotte mennesker og høre deres tanker rundt temaene vi underviser i.

I oktober var jeg på besøk i Mysen og underviste 100 konfirmanter i menneskeverd og etikk. Jeg synes alltid det er fint å snakke med ungdommene i etterkant og høre hva de synes om undervisningsopplegget, som vi stadig ønsker å utvikle og tilpasse til målgruppene vi møter. Hva annet er bedre enn å få tilbakemelding fra dem det egentlig gjelder?

Erling (14) forteller at han ikke visste så mye om temaene våre fra før. En spesiell favoritt var videoen vi viser fra Aftenposten om tre tvillingpar hvor den ene av tvillingene har Downs syndrom. Sverre (14) synes det var spesielt å høre at noen mener mennesker med Downs syndrom er mindre verdt. Filmen fra samtalen mellom Egil Svartdahl og Hanne Mathiassen, som har Downs syndrom, gjorde inntrykk på Isabel (14). Hun synes det var vondt å se og høre Hanne fortelle at «samfunnet helst ikke vil ha oss med Downs syndrom».

Hver gang jeg underviser klasser eller grupper, har jeg et mål om å få elevene til å delta. Vi tror at deltakelse er en viktig nøkkel i undervisningen. På denne måten engasjerer vi elevene og skaper rom for tilbakemelding og spørsmål. Alle ungdommene jeg snakket med i Mysen, fortalte at det var interessante og gjenkjennbare elementer i undervisningen. Dette er et fint utgangspunkt, da ett av våre mål er å skape refleksjon rundt egne holdninger og bevisstgjøre mennesker på hva som rører seg i samfunnet vårt.

Med slike tilbakemeldinger forstår vi at jobben vi gjør, er nødvendig og relevant. Dette gir oss ny giv for å fortsette det viktige holdningsarbeidet som Menneskeverd gjør.

Elisabeth Qvale Hovland,
Ungdomskonsulent

To nye ambassadører

I høst har Menneskeverd vært så heldig å få to nye ambassadører, Marte W. Goksøyr og Egil Svartdahl.

Marte er skuespiller, forfatter og samfunnsdebattant som engasjerer seg i spørsmål omkring fosterdiagnostikk og sortering av mennesker med Downs syndrom. Hun har tidligere fått Livsvernprisen og er nå ambassadør for verdien likeverd. I tillegg til Marte har vi Egil med oss som en viktig og tydelig stemme for livsrett. TV-pastoren forteller

at hans mor valgte å gi ham livet i gave, til tross for legens anbefaling om å ta abort. Hans historie ble inspirasjon til holdningskampanjen #takknemligfor som vi kjørte i ulike medier denne høsten.

– Selv om det ikke var uten risiko, valgte hun å beholde meg. Jeg fikk livet i gave, forteller Egil Svartdahl.

Respons fra leserne:

Takk for den jobben dere gjør! Det er så viktig og bra! Jeg har en bror med Downs syndrom, og det er så viktig at flere får se gleden og viktigheten av at vi er ulike og trenger hverandre, og at mangfold er så viktig i samfunnet! For Gud er jo enhet og mangfold, og det bør også samfunnet og fellesskapet avspeile. Det er så viktig å kjempe for!

Frida Andersen,
Ottestad

Årsmøter

Aust Agder

Årsmøte i Aust Agder lag av Menneskeverd mandag 15.02.2016 kl. 19.30 hos Trond Nevisdal, Gjerstadveien 71, 4818 Faervik, tlf. 997 96 218.

Østfold

Årsmøte i Menneskeverd Østfold, torsdag 10. mars 2016. Stedet er ennå ikke bestemt.

Gi oss gjerne ris eller ros

Send til post@menneskeverd.no, eller Menneskeverd, Storgaten 10b, 0155 Oslo.

Bli en digital bøssebærer for Menneskeverd!

Har du lyst til å gjøre en ekstra innsats for menneskeverdet denne julen? Ønsker du å bidra til at vi kan fortsette vårt arbeid?

Alt du trenger å gjøre er å sende SMS «**BØSSEBÆRER**» til **2160**.

Da gir du 200 kr til Menneskeverd og du vil få instruksjoner om hvordan du kan starte din egen innsamlingsaksjon. Alt du samler inn vil gå direkte til Menneskeverds livsvernarbeid.

Den som samler inn mest vinner en Apple Watch!

